

heeft voor de eerste stofzuiger van mijn oma, zijn alle voorwerpen bijeengebracht. Door mijn zoektocht zijn veel familiecontacten hernieuwd. Er is informatie naar boven gekomen die bij velen niet bekend was en tot verwondering heeft geleid. Ik zou willen dat er meer levenskisten worden samengesteld. Het houdt de familiegeschiedenis levend. Wie zijn geschiedenis kent, staat bewuster in het heden. In dank-

baarheid zie ik terug op het leven van mijn opa.

A.J. de Jonge

Voor meer achtergrondinformatie en het samenstellen van een levenskist kan contact worden opgenomen met Ab de Jonge te Vlissingen, tel. 0118-466156.

Lave émaillée

Gebakken straatnaambordjes in Middelburg 2

Middelburg is wat gebakken straatnaambordjes betreft iets minder uniek dan in *De Wete* van juli 2001 beweerd werd.

Op 3 maart 1885 schreef F. Gillet, fabrikant van *lave émaillée* in Parijs, aan de toenmalige stadsarchitect van Middelburg, dat Nijmegen zijn eerste klant in Nederland was. In een brief waarvoor Elsschot zich niet had hoeven schamen, prees Gillet zijn product aan: "Het geëmailleerde lave, zoals wij dat op unieke wijze maken, is onverwoestbaar, kan tegen vorst en vochtigheid, en wordt niet aangetast door zuren, ook niet in hoge concentraties of op hoge temperaturen."

Lave is geen aardewerk in de gebruikelijke zin van het woord. Wel is het, heel letterlijk, werk van de aarde omdat het gestolde lava is, materiaal dat al eens gebakken was in vulkanische hitte. Dat scheelde, in vergelijking met klei, dus onder meer een 'gang' in de oven. De lave werd vooral in

midden-Frankrijk, in het oude vulkanische Centraal Massief gewonnen en liet zich makkelijk in plakken en op maat zagen. F. Gillet somde zijn tevreden klanten op. Middelburg zou een paar maanden later iets gemeenschappelijks hebben met Parijs (straatnaambordjes sinds 1831), Lyon, Versailles, Le Havre, Cherbourg, Le Mans, Calais, Boulogne, Lille, Roubaix, Duinkerken, Gent en Nijmegen.

Onverwoestbaar

De fabrikant/ondernemer benadrukte in zijn reclamepraatje dat zijn straatnaambordjes in Parijs nog net zo netjes, glanzend en leesbaar waren als op de dag dat ze geleverd waren ("...sont aussi propres, aussi brillantes et aussi lisibles que le premier jour"). Daarmee was, volgens Gillet, dus aangetoond dat zijn *lave émaillée* beter was dan bijvoorbeeld de bordjes van

Peinture sur Lave émaillée,
Décoration extérieure,
Revêtements,
Peintures murales pour Églises & maisons,
Spécialité de Plaque indicatives
pour Places, Numéros Voies de Chemins de fer,
Des Ports & Chausées
& l'Administration du Gar & des Eaux,
Dalles pour Urinaires.

—*—
Cadrans d'horloges
Enseignes & Soubassements

MANUFACTURE DE LAVE ÉMAILLÉE

F. GILLET

Fournisseur de la Ville de Paris,
9, Rue Fénelon, 9
Côté gauche de l'Église St Vincent de Paul.

Décoration intérieure
Salles de Bains
Cuisines,
Décoration d'Églises, Antres, Chambres de Croix,
Spécialité d'Enveloppes de Dalles
d'intérieurs de Châssées & Tombeaux,
Peinture sur Cru,
Emaux en relief Cloisonnés,
Peinture sous Couverte

—*—
Décoration sur Faïence
Vases & Plats céramiques

Doit Monsieur Will, Architecte de la Ville de
Paris, le 12 Juin 1885. *W. Middelburg*
Fournisseur de 100 plaques en Lave
émaillée, suivant la nomenclature de l'État
prix convenu par lettre du 10 février 1885
florins 367.50

J. G. Gillet

klei waar het glazuur van afsprong, of de blikken bordjes waar het mooie snel van af was omdat die wegroesten. Daar hoefde Middelburg met zijn bordjes niet bang voor te zijn, schreef Gillet. Hij bood dan ook twintig jaar garantie, op zijn minst (“nous vous offrons du reste une garantie de 20 années, au moins”).

Gillet had een week daarvoor al een paar staaltjes van zijn kunnen in Middelburg laten bezorgen. Blijkbaar beviel de kwaliteit. Er werd over de juiste spelling gecorrespondeerd. Vooral de in het Frans niet voorkomende ij leverde verwarring op. “Wij zullen voor de letter y IJ bezigen.”

Rekening van de firma F. Gillet uit Parijs voor de levering van honderd gebakken straatnaambordjes in 1885. (Zeeuws Archief, Archief Gemeentewerken Middelburg, inv.nr. 353)

Geen korting

Op 12 april 1885 schreef de heer Luther, de Nederlandse handelsreiziger van Gillet, aan de Middelburgse stadsarchitect W. Will, die blijkbaar op de penning was, dat afdingen geen zin had: “Wat de prijs aangaat van 55 gulden de meter kunnen wij geene verandering in maken, tot ons spijt moeten wij Ued. Zulks zeggen, Nijmegen was de eerste stad die in lave bestelde, dus gaven

dien faveur prijs. Doch met de verzending hebben wij gemerkt dat zulks niet kan.”

In juni 1885 werden de eerste honderd bordjes geleverd. In april 1986 volgden er 84 en in mei 1987 nog eens 66. Op die laatste verzendlijst kwamen straatnamen voor die in Middelburg niet meer bestaan: de Sleutelstraat en de Winterstraat. Ook

te mogen zetten. Ik schroefde het geëmailleerde bordje eraf om een foto te laten maken van wat er tevoorschijn kwam.

Daarbij zag ik dat de kabel voor de straatverlichting netjes om het oude bordje heen was aangelegd. Nadat de foto was gemaakt plaatste ik het geëmailleerde bordje natuurlijk weer netjes terug.

Foto's Leo Hollestelle.

In de gevel van café Bommel op de hoek van de Helm en de Vlasmarkt is op soortgelijke wijze een gebakken straatnaambordje weggemoffeld. Is het niet iets voor de Vrienden van Middelburg om die gevel

blijkt dat toen de Singelstraat nog bestond uit een Korte en een Lange Singelstraat. Verder stond op de lijst een bordje Koningstraat (zie verderop).

Middelburg was dus de tweede stad in Nederland die “in lave bestelde”. Later deden ook Arnhem en 's-Hertogenbosch dat.

Bordje op bordje

Op het huis op de hoek van de Latijnse Schoolstraat en de Bogardstraat is iets merkwaardigs aan de hand. Daar is over het gebakken bordje een geëmailleerd straatnaambordje aangebracht. Ik was benieuwd wat daardoor aan het oog ontrokken werd en vroeg de bewoners toestemming om een trapje tegen hun gevel

eens in een wat oorspronkelijker staat terug te laten brengen?

Op de hoek van de Koningstraat en het Molenwater staat een pand waarvan, getuige een gevelsteen, de bouw begon op 24 september 1936. Ook in die gevel prijkt een gebakken bordje. Zou dat bordje kort daarvoor weer in Parijs besteld zijn, of is het gespaard gebleven bij de sloop en bij nieuwbouw hergebruikt?

Jan Moekotte

Geraadpleegde bron:

– Zeeuws Archief, Archief Gemeentewerken Middelburg, inv.nrs 34, 353 en 354.